

Statsforvalterens vurdering av utfordringsbildet innen kommunalt psykisk helsearbeid

Workshop 6. oktober 2022

Seniorrådgiver Kenneth Ledang

Seniorrådgiver Reidun Korssjøen

Statsforvalteren i Trøndelag

Trööndelagen Staatehaaltoje

Eldre

- Antall pasienter i Psykisk helsevern for voksne og innen kommunalt psykisk helsearbeid gjenspeiler ikke befolkningsveksten for eldre
- Mange års forsømmelse av tjenestetilbudet for eldre: Opptrappingsplanen for psykisk helse 1999-2009 nevnte ikke eldre med et eneste ord
- Med tanke på at det i årene som kommer blir mange flere eldre i kommunene og at mange eldre har utfordringer knyttet til psykisk helse og rus, er det relativt få kommuner som kartlegger behov for tjenester innen psykisk helse (*ref. IS-28, 2021, SINTEF*)
- Kommunene ser foreløpig ikke ut til å være godt forberedt på å møte de økende behovene knyttet til eldre innen psykisk helse- og rusarbeid (*ref. IS-28, 2021, SINTEF*)

Voksne

BRUKERMEDVIRKNING

Selv om det har vært en utvikling av tiltak og organisering på brukermedvirkningsfeltet opplever fremdeles mange brukere og pårørende at de ikke får medvirke i sin egen behandling eller mulighet til å medvirke i å forme og utvikle tjenestetilbudet

Bruker- og pårørendemedvirkning er ikke implementert i tjenestene i tilstrekkelig grad, og mange brukere og pårørende får ikke oppfylt sine rettigheter til informasjon, deltakelse og medvirkning

Det må legges til rette for økt brukermedvirkning på *individ-, tjeneste- og systemnivå* slik at tjenestene treffer mottakernes behov

<https://sykepleien.no/meninger/innspill/2020/09/pasienter-og-parorende-ma-medvirke-mer>

Voksne

TVERRSEKTORIELT SAMARBEID

For å lykkes i folkehelsearbeidet og i tjenesteutviklingen må det jobbes mer helhetlig med utfordringer som berører flere sektorer. Utfordringene knytter seg særlig til:

- At psykisk helse og rusmiddelproblematikk i befolkningen ofte er sammensatte problemer som krever en samlet innsats
- Mangelfull samlet innsats og eierskap til folkehelse som et tverrsektorielt anliggende
- Manglende system, rutiner, forankring og samordning innen tverrsektorielt samarbeid
- Mange enkelttiltak løser i liten grad komplekse samfunnsutfordringer
- Statlige virkemidler som ikke fungerer godt nok
- Utsatte grupper og samordnet innsats

Er utsatte barn og unge inkludert i dagens utfordringsbilde?

- Hva kreves av samfunnet og hele velferdssektorene om vi skal lykkes med å motvirke psykisk uhelse og utenforskap?
- Hvordan kan vi som samfunn bidra til robuste, trygge og glade barn, unge og voksne som kan mestre egne liv?
- Tidlig innsats i møte med barn og unge: bærekraft – folkehelse – tverrsektoriell tilnærming

Folkehelseloven fastsetter at folkehelse er et ansvar i alle sektorer, ikke bare i helsesektoren. Helse skapes i stor grad utenfor helsesektoren, noe uttrykket «helse i alt vi gjør» får frem. Dette krever et tydelig og tverrsektorielt perspektiv i utviklingen av gode tilnærminger og tiltak i et livsløpsperspektiv er det spesielt viktig med forskning om hvordan en identifiserer faktorer som fremmer barn og unges helse for å legge grunnlaget for god helse i voksen alder, og for god folkehelse. Forebyggende tiltak dreier seg for barn og unge blant annet om å forebygge omsorgssvikt, psykiske helseproblemer, utenforskap, rusmisbruk og kriminalitet (fra inngått samarbeidsavtale)

Tverrdepartementalt oppdrag – utsatte barn og unge

Koordinert innsats for utsatte barn og unge og deres familier

Statsforvalteren skal gjennom sin kunnskap om situasjonen og behovene i fylket være en pådriver for tverrsektorielt samarbeid og samordning av tjenestene til utsatte barn og unge og deres familier, internt i kommunen, mellom kommuner og mellom kommune og regionalt nivå, slik at kommunene ivaretar sitt helhetlige ansvar for utsatte barn og unge.

Kunnskaps- og kompetanseutvikling i tjenester rettet mot utsatte barn unge og deres familier

Statsforvalteren skal:

- bidra til at ny kunnskap og erfaringer fra lokalt utviklingsarbeid tas i bruk i tjenester rettet mot utsatte barn og familier i kommunene
- bidra til at kunnskap-, kompetanse- og tjenesteutvikling foregår i samarbeid med kunnskapsmiljøer som RKBU/RBUP, øvrige kompetansesentre, universiteter, høyskoler, Bufetat, brukerorganisasjoner, med flere

www.shutterstock.com · 1028168668

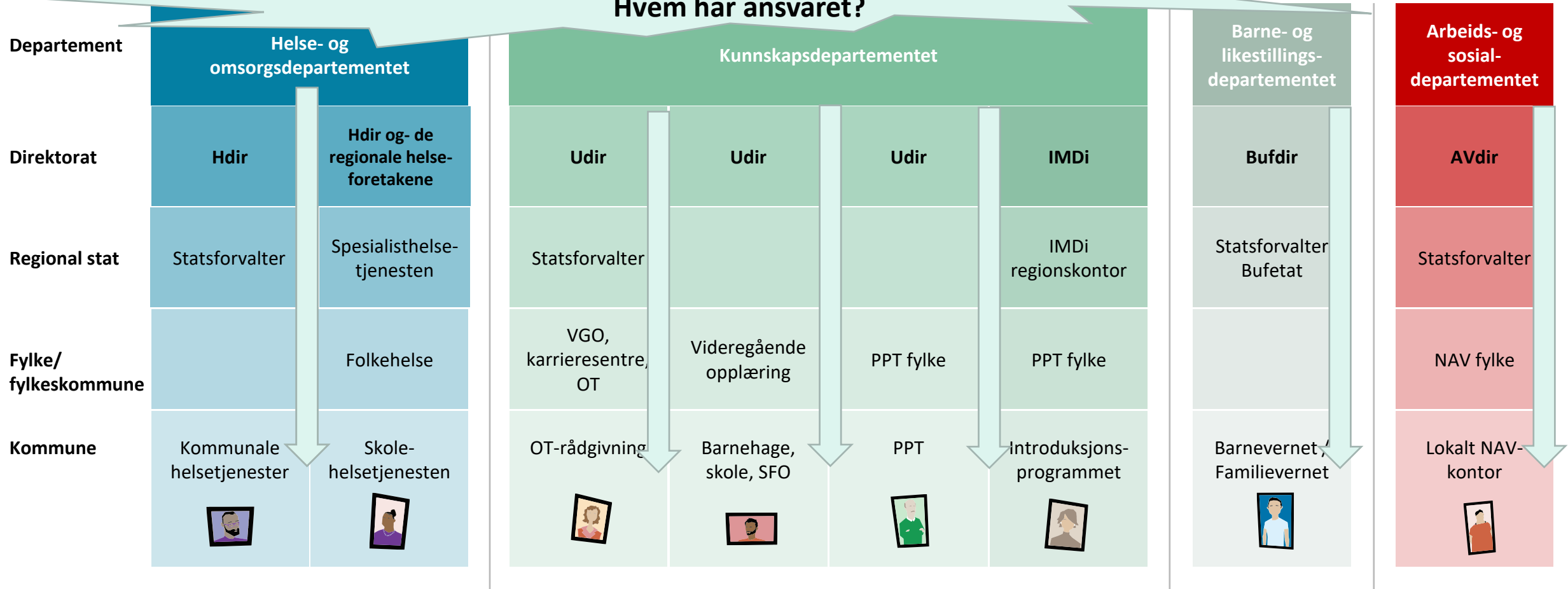

Barrierer for samhandling – en stor utfordring i hele velferdssektoren

- Manglende tradisjon for å følge opp behov som ikke blir vurdert å være innenfor eget ansvarsområde
- Manglende kjennskap i tjenestene til hva ulike profesjoner og tjenester kan bidra med i oppfølging av utsatte barn og unge
- At ingen har et tydelig ansvar for å koordinere tjenester til brukerne

Barn og unge-feltet: Mange aktører og ulike fag. Hvem har ansvaret?

Sektorisering og mangelfull samordning og samstemthet i styringen av oppdrag fra stat til kommune – en særlig utfordring på barn- og unge-feltet.

Kommunene «overveldes» av sektorvise føringer fra sine dep. og dir. som forsterker eller vedlikeholder sektoriseringen og kompleksiteten.

Endringer i 14 velferdslover 01.08.22

Tverrsektoriell nasjonal veileder 15.09.22

Nye lovbestemmelser i 14 velferdslover skal sikre bedre samarbeid mellom velferdstjenester for barn og unge som har behov for sammensatte tjenester, jfr. Prop. 100 L (2020 – 2021)

Statsforvalteren skal understøtte kommunenes plikt til å samarbeide og samordne velferdstjenestene både på systemnivå og overfor det enkelte barn/ungdom.

Statsforvalter skal følge med på hvordan kommunen håndterer plikten til å beslutte hvilken kommunal velferdstjeneste som skal ivareta koordineringsansvaret i den enkelte sak der det er uklarhet eller uenighet om dette.

*Tverrsektoriell nasjonal veileder:
«Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier»
publisert 15. september (Hdir, Udir, Bufdir og Avdir)*

Skal følgeforskes og evalueres av NTNU samfunnsforskning

Berører 14 velferdslover

Ny tverrsektoriell veileder psykisk helsearbeid barn og unge – ferdigstilles årsskiftet 2022 - 2023:

Skal

- beskrive et helhetlig og samordnet psykisk helsearbeid for barn og unge, fra helsefremmende og forebyggende arbeid til oppfølging og behandling
- tydeliggjøre forventninger til samarbeid og samhandling på tvers av tjenester, nivåer og sektorer
- inkludere arbeidet med rusproblematikk, vold og overgrep
- være nyttig for barn og unge og rette seg mot de arenaene som barn og unge oppholder seg

Foto:

HOVEDUTFORDRINGER/ STATUS barn og unge

- Barn, unge og familier opplever å ikke finne fram til – eller få den hjelpen de trenger.
- Pågangen har vært større enn kapasiteten over tid (forsterket under pandemien).
- Manglende kapasitet til å ta imot og behandle komplekse problemstillinger.
- Manglende sammenheng mellom tjenestene.
- Uønsket stor variasjon i det kommunale tilbudet (ansvar, oppfølging og behandling).
- Utfordringer i samhandlingen innad i og mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten.

Fra [innsiktsrapport om psykisk helsearbeid for barn og unge \(mai 2021\)](#)

Utfordringer psykisk helse barn og unge -oppfølging

Tilbakemeldinger fra regionale og lokale helseforetak, kommuner, samt pasient-, bruker- og pårørendeorganisasjoner viser til

- flere henvisninger til barne- og ungdomspsykiatrien (BUP)
- alvorligheten er høyere
- problemer oppstår ved yngre alder enn før
- økende forekomst av spiseforstyrrelser
- stor pågang og økende ventetider
- økonomiske ressurser er tilført, men det er vanskelig å rekruttere og beholde kvalifisert personell

Etter to år med pandemi rapporteres det i tillegg om:

- flere foreldre som kontakter helsestasjonen og forteller om psykiske plager
- økt pågang fra slitne pårørende
- flere som beskriver ensomhet og utenforskap
- økt skolevegring, langt ned i barneskolealder
- økning i konflikter i hjemmet
- økning i rus og selvskading
- økning i henvisninger der det er mistanke om ADHD

Hvordan kan framtidig forskning svare ut utfordringsbildet på barn og unge-feltet?

- Utfordringsbildet på barn- og ungefeltet peker på store, komplekse, sammensatte og tverrsektorielle utfordringer hvor etablerte strukturer, silo-organisering, lovverk og ulik fagkunnskap bidrar til å vedlikeholde svikt i oppfølging og hjelpetilbud til barn og unge.
- Tradisjonell forskning er ofte smalere «innrettet ift. diagnosegrupper og effekter av behandlingstilbud for avgrensede målgrupper».
- Hvordan kan framtidig forskning «treffe utfordringsbildet» bedre og bidra med kunnskap om hva som må til for å møte de sammensatte og komplekse utfordringene på samfunns- og systemnivå som
 - spenner over flere sektorer, nivåer, fagmiljø, mv og som krever omfattende samarbeid
 - ingen eier eller kan løse alene med dagens modeller, metoder og verktøy

Samordning et sviktområde

- Utsatte barn og unge har ofte sammensatte behov og følgelig behov for flere tjenester samtidig. Denne kompleksiteten utfordrer innretningen av et sektorisert velferdssystem.
- Flere tilsyn og offentlige utredninger har dokumentert at manglende samarbeid mellom tjenester har ført til at utsatte barn og unges behov ikke oppdages tidlig nok og at barn, unge og deres familier ikke får den oppfølgingen de trenger.
- Grenseflatene mellom tjenester, sektorer og forvaltningsnivåer kan bli glippsoner som åpner for ansvarsfraskrivelse, manglende kontinuitet i oppfølgingen og hvor overføring av informasjon kan svikte.
- Det er behov for sterkere brukerorientering i tjenestene og bedre samordning mellom tjenestene.
- Det mangler struktur, systematikk og kultur for samarbeid i velferdstjenestene.
- Å lykkes med samordning krever målrettet innsats, faktorer som har betydning for å lykkes er ledelsesforankring, brukermedvirkning, geografisk nærhet, anerkjennelse av ulik kompetanse, tid og ressurser, samt innarbeiding av samhandling i struktur og rutiner.

LYKKE TIL!

DET ER STORE BEHOV FOR MER KUNNSKAP OM HVORDAN MØTE BEHOV BÅDE HOS ELDRE, VOKSNE, BARN OG UNGE